

SPECIMEN GRADUALE,

De

**NECESSITATE
ARTIS CRITICÆ**

APHORISMIS NONNULLIS
COMPREHENSUM,

QUOD,

*Consentiente Amplissima Facultate Philosophica
in Reg. Academ. Aboënsi,*

PRÆSIDE

**HENRICO
HASSEL,**

Eloqv. PROFESS. Reg. & Ordin.
h. t. RECT. MAGNIF.

Ad publicum examen defert

STIPENDIARIUS REGIUS

ABRAHAMUS LEGNER,

V. G.

Die XVI. Julii Anni MDCCLI.

Loco & horis p. m. consuetis.

I. N. 7.

APH. I.

Ars Critica in eo præcipue occupatur, ut scripta veterum rite examinet, sensum eorum genuinum eruat, quenam scripta sint vera, quenam spuria dijudicet, & denique qua ratione loca corrupta sint emendanda tradat.

Critica a Græco verbo κριτικὴν originem suam habet, & ita dicitur, quod nos docet de sensu ac mente scriptorum judicare. Veteres Græci hanc Disciplinam adeo angustis limitibus voluerunt circumscriptam, ut non nisi eos, qui de Poëmatibus judicare noverant, Criticos appellaverint, ut testatur Eustathius in Homer. Deinde autem scientia hæc, in ampliorem emissam campum, non solum ad Poetas, verum & proliæ orationis scriptores interpretandos adhiberi cœpit. Sumitur Critica vel latius vel angustius. In latiori significato complectitur & solidiorem Lingvarum cognitionem & scientiam loca scriptorum corrupta emendandi. Strictius vero accepta in dicta tantum emendatione versatur. Conf. Valch. Lexic. de Critica,

APH. II.

Et si circa scripta veterum intelligenda, sensus dignoscendos & corruptiones emendandas versatur Critica, ut S. antea dictum est; inde tamen non sequitur, quod ipsam rerum veritatem pro scopo habeat.

Finis Critices præcipuus est efficere, ut sententia scriptoris bene percipiatur. Non curat Critica, verumne an fallum sit, quod dixerunt ii, qui de rebus scripserunt. Sufficit si modo ipsius scribentis sensum adsequi liceat, siue veritati is congruat, siue ab eadem quam maxime abhorreat. Non quid cogitare debuit Scriptor, sed quid re ipsa cogitavit Critices est disquirere.

APH. III.

Quum in solo sensu intellecto adquiescat Critica, nulla suppetit ratio, cur existimemus, nos ideo rem ipsam comprehendisse, quod scriptoris sententiam fuimus adsecuti.

Ut rei veritas a sententia auctoris non dependet; potuit enim de rebus scriptor fallum fovere conceptum; ita nec ubique veram rei cognitionem ex percepta mente scriptoris nobis polliceamur.

APH. IV.

Quamvis non rem sed sensum intendat Critice, ejus tamen necessitas propterea non est neganda.

Fue-

Fuerunt, qui egregiam hanc artem tanquam pestem & contentionum tomitem penitus proscribere voluerint; sed hic error adeo est crassus, ut refutatione indignus videatur.

APH. V.

Ex terminis & constructionibus obscuris & ambiguis in scriptis veterum haud raro occurrentibus sensus auctoris verus frustra eruitur, nisi regulae, quas tradit ars Critica in subsidium vocentur.

Scripta Aristotelis & inde natam Philosophiam Scholasticam, qui evoluit, tantam in illis reperiet copiam verborum obscurorum & ambiguum, ut vix dici possit resne an verba ibi sint obscuriora. Exempla constructionis ambiguae qui videre avert, adeat Clericum in Arte Critica P. II. S. I. c. XII. Hos copulos ut praetervehatur, Critica ceu optima pyxide indigemus.

APH. VI.

Evincitur ulterius necessitas Artis Criticae ex diversitate sententiarum sub iisdem loquendi modis interdum latentium.

Ad diversa exprimenda dogmata easdem saepe adhibitas esse phrasas facile nobis erit demonstratu. Philosophi gentiles iisdem interdum sententiis utuntur ac scriptores sacri, cum tamen a sensu eorum sint remotissimi. De Trinitate & Spiritu S. mentionem faciunt

ethnicorum scripta, sed alio prorsus sensu ac Sacer Codex. De Trinitate illorum erat opinio: unum quidem esse Summum DEum, causam omnium primam, reliquos autem duos a Summo illo creatos. Cler. Art. Crit. P. II. S. I. c. XV. Per Spiritum S. cujus meminit Seneca in Epist. XLI. intelligitur animus humanus, pars animæ mundi seu DEi Stoicorum, ut ipse contextus rem attentius consideranti facile suppeditabit. Hac Senecæ phrasi deceptus fuit Hugo Grotius, eandem cum Scriptura Sacra optime consentire judicans. Hæc & alia id genus plura rite posse secernere fructu suo non caret.

APH, VII.

Difficultates sensum Scriptoris perspiciendi, quæ ex stylo Rhetorico & allusione phrasium ad consuetudines & opiniones populorum oriuntur, legentem facile deludunt, nisi Arte Critica adutus eas novit removere.

Quod non semper suppetant voces & locutiones propriæ ad res exprimendas, non opus est ut multis probemus. Rerum numerus est infinitus, vocum vero finitus; igitur ad locutiones tropicas Scriptoribus necessario fuit confugiendum. Quæ autem translationum sit vis & quantitas, non semper in promptu est definire. Ad opiniones & consuetudines suæ gentis sæpe etiam adludunt Scriptores, unde & locutiones inde natæ difficile intelliguntur. Occurrunt vero tales non modo apud Scriptores profanos verum & sacros. Interpretum igitur est, Artem Criticam rite adhibere, si sensum verum exhaurire cupiunt.

APH. VIII.

Interpolationes & Suppositiones, quibus turgent monumenta veterum, lectori facile succum facient, nisi quis Arte Critica munitus hujusmodi corruptelas valet detegere.

Est necessitas & usus Critices heic maxime conspicuus. Jam addendo, jam detrahendo, jam substituendo quidam veterum monumenta adulterarunt, ut nova eorum dogmata veterum auctoritate niti, aut saltem priscorum dictis non repugnare viderentur. Conf. Morhof. Polyhist. Libr. I. c. 9. & Vover. Polymath c. XVI. Neque Christiani ab hac culpa fuerunt immunes. Qui antiquitatem in suas partes trahere valebat, adversarios suos quasi nova molitos facile debellabat; quare etiam fictæ constitutiones Apostolicæ & plurimi scetus adulterini in publicum prodire, qui parti laboranti essent subsidio. Sic Dionysio Areopagitæ tributa sunt scripta, quæ illius non erant. Idem etiam contigit Ignatio, Episcopo Antiocheno. Epistolæ, quas nunquam consignaverat sub ejus nomine fuerunt circumgestatæ, & in genuinis integræ periodi aliena manu insertæ, quod ex Epistolarum ejus diversis editionibus ostendit Clericus Part. I. S. III. Nec minus Pontificii monumenta patrum scdissima castratione & suppositione vitiarunt. Quæ cum ita sint ipsa necessitas efflagitat emendationem, quæ beneficio Critices optime obtinetur.

APH. IX.

In scripta veterum varia irrepserunt menda, ad quæ notanda, & quoad fieri potest emendanda, ope Critices via munitur tutissima.

Heic non agimus de loco prolixiori depravato, sed eas intelligimus corruptelas, quæ ex sphalmatibus minoribus profluxerunt, qualia sunt v. g. literarum & vocum commixtiones & confusiones, quas genuit vel incuria & imperitia librariorum, vel oscitantia Criticorum, vel nequitia impostorum. Hisce morbis ut paretur medicina admodum est necessarium.

APH. X.

Si ii, quibus cura Sanctioris doctrinae est commissa, integritatem Scripturae Sacrae adversus quoslibet hostium insultus vindicare velint, validas rationes Criticas sibi debent prospicere.

Quid Capellus, quid Isaacus Vossius, quid Richardus Simon, quid alii plures sint conati manifestum est. Ejusmodi autem gigantibus, nisi qui armis criticis bene instructus fuerit, obviam ire potest nemo.

APH. XI.

Necessitas Artis Criticae in Historicis est irrefragabilis.

In scriptis veterum multa sunt interpolata, supposititia multa, ut ex §. VIII. patet, quæ nisi rite examinat & dignoscit Historicus, nubem, uti dicitur, pro
Juno-

Junone & fabulas falsasque relationes pro veris historiis amplectatur necesse est. Sic veteres minus periti Christiani varia commenta sub nomine Apostolorum susceperunt. Homines quoque audaculi ex veteribus Historicis detrahebant, quæ cum receptis sententiis aut cum fide historica minus congruere illis videbantur. Luce igitur Critices caligo talium fictionum aliarumque deceptionum est discutienda.

APH. XII.

Philologo studium Critices apprime est necessarium.

Philologus quatenus solidiori linguarum cognitione est imbuendus, necessum habet emendare ea, quæ vel injuria temporis vel incuria & data opera hominum sunt depravata. Nisi interpolata glossemata removerit, & genuina ab adulterinis studiose discreverit, in rebus suis vix expectabit successum.

APH. XIII.

Ex iis, quæ jam dicta sunt, facile erit colligere, in literis humanioribus admodum necessariam esse Artem Criticam.

Literæ humaniores ita dicuntur, quod mentem humanam perpoliunt atque exornant. Hæc studia
intra

intra duas Disciplinas Philologiam videlicet & Historiam includunt Walchius & alii. Vid. Walchii Lexic. c. de stud. human. & Rechenberg de studio Academ. Quoniam vero Critices necessitatem in Historicis & Philologicis modo demonstratum iuimus, per se clarum est, Artem Criticam literis humanioribus socias porrigere manus.

SOLI DEO GLORIA.

